

Освіта/Педагогіка

УДК 378:373.3:792.8

А.М. Чернишова

кандидат педагогічних наук,

старший викладач Житомирського державного університету

імені Івана Франка

ЕЛЕМЕНТИ ХОРЕОГРАФІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ВАЛЬДОРФСЬКИХ ШКОЛАХ

Анотація. У статті актуалізовано проблему розвитку учнів початкових класів вальдорфської школи засобами танцю. Розкрито значення хореографічного мистецтва у контексті досліджуваної проблеми. Визначено основні завдання вивчення елементів хореографії на уроках у вальдорфських школах.

Ключові слова: хореографія, вальдорфська школа.

Постановка проблеми. Наше суспільство знаходиться у стані перебудови всіх сфер людської діяльності. Глибокі якісні зміни, викликані створенням незалежної української держави, органічно впливають на подальший розвиток народного господарства, науки, освіти та культури. Новому суспільству потрібні не просто фахівці в традиційному розумінні цього слова, а люди з новим типом мислення, люди творчі та ініціативні. Провідна роль у формуванні творчої особистості належить вихованню, як об'єктивному процесу цілеспрямованої підготовки до виконання різноманітних функцій, до виявлення активної життєвої позиції. Найкращим є виховання, яке допомагає дитині знайти шлях до себе, пробудити віру у свої сили і можливості сформулювати світогляд, підготувати до життя.

Важливим засобом реалізації поставленого завдання є залучення підростаючого покоління до хореографічного мистецтва. Хореографія сприяє не лише розвитку емоційних почуттів у дітей, розумінню краси реального світу, але й зміцненню здоров'я, формує поставу, розвиває увагу, пам'ять, позитивно впливає на загальний фізичний стан, а також позитивно впливає на духовне удосконалення. Це вимагає врахування психологічних умов сприйняття і засвоєння основ хореографічної культури, усвідомлення її специфіки та значення [1, с. 7].

Стан дослідження. У науковій літературі розробка проблем хореографічного мистецтва здійснюється в багатьох напрямках. Зокрема, дослідження теорії хореографічної культури репрезентовані працями Ю. Станішевського, Т. Чурпіти, А. Кривохижі, О. Колоска, Л. Цветкової, виховання молоді засобами хореографічного мистецтва досліджували В. Данилейко, В. Дунаєвський, В. Коломієць; розвиток хореографічного мистецтва в Україні – А. Гуменюк, А. Нагачевський, В. Пасютинська, Т. Пуртова, Ю. Тертичний, В. Уральська, А. Шевчук; становлення української хореографічної культури – П. Білаш, С. Легка, Т. Павлюк, В. Шкоріненко, К. Василенко; роботу педагога в хореографічному ансамблі – Ю. Станішевський, Ю. Тертичний.

Проте особливо актуальним на сучасному етапі розвитку шкільної освіти є впровадження в педагогічну практику таких освітніх технологій, а також їх окремих елементів, які сприятимуть гармонійному розвитку та зміцненню фізичного і психічного здоров'я учнів, підвищенню захисно-приспосувальних функцій їх організму до різноманітних факторів навколишнього середовища. Однією з таких інноваційних педагогічних технологій є вальдорфська.

Отже, проблема хореографічного мистецтва охоплює широкий спектр питань. Проте проблема хореографії як засобу розвитку дітей початкових класів у вальдорфських школах є недостатньо розробленою та потребує всебічного комплексного вивчення.

Виклад основного матеріалу. Вальдорфські школи – це система освіти, заснована на пошані до дитинства. Її мета – розвинути природні здібності кожної дитини і укріпити віру у власні сили, яка знадобиться йому в дорослому житті. Вже на стадії дошкільного виховання і в початковій школі закладається солідний фундамент знання і досвіду, на якому буде базуватися освіта в середній школі. На цій стадії вальдорфська школа намагається розвинути в дитині такі якості як емоційна зрілість, ініціатива і творчий підхід до справи, здоровий глузд і загострене почуття відповідальності [2, с. 38].

Вальдорфська школа пропонує дитині такий спосіб пізнання світу суспільства і самих себе, який виключав би відчуженість від предмету розвивав би в учні відчуття причетності до того, що відбувається навколо нього [3, с. 11].

У молодшому шкільному віці, як вважають вальдорфські педагоги, дитина по-людськи прив'язується до свого вчителя. Між ними встановлюється природна внутрішній зв'язок. Діти багато в чому слідують за коханим і авторитетним дорослим. Ця потреба зберігається аж до 12-14 років. Тому важливо, щоб у дитини був дорослий помічник і друг. Таким другом може стати класний вчитель [4].

Головне завдання вчителя вальдорфської школи – допомогти дитині в її духовному самовизначенні, створити максимальні умови для розвитку та закріплення її індивідуальності.

Тому до особистості педагога висуваються досить високі вимоги:

- вчитель повинен бути не тільки педагогом й психологом, а й вміти робити власними руками – шити ляльки, бути ляльководом у ляльковому театрі, грати на музичних інструментах;
- вихователь повинен дуже любити свою роботу і дітей, бо вони добре відчують це;

- у кожній дитині необхідно роздивитися її майбутнє. Для цього потрібна не тільки і не стільки освіта, скільки висока культура, широкий світогляд, мудрість;

- вальдорфський педагог повинен бути справжнім екологом, адже кожна дитина – це цілий космос, у якому існують усі діти землі;

- педагог повинен допомогти дитині перетворити її любов до життя в інтерес до всього світу;

- вчитель вальдорфської школи повинен яскраво уявляти процеси, що відбуваються в кожному віці, знати, що означає кожний прийом, яким він користується;

- це – людина щонайширше освічена, яка має всебічні інтереси (і головне – інтерес до довкілля), несе в собі бачення загальної картини світобудови;

- учитель має бути добре підготовленим естетично (вміти малювати, грати на музичних інструментах, ритмічно рухатись);

- це друг своїх вихованців, він грає з ними, жартує, ходить у походи і живе в літньому таборі, проводить веселі свята.

Таким чином, вальдорфський педагог – це ерудит, автор і тонкий психолог [5].

У вальдорфських школах є розмежування навчальних предметів на загальноосвітні («головний урок») та решта уроків, які ритмічно змінюються протягом тижня. Це дві іноземні мови, рукоділля і музика, заняття мистецтвом (у т.ч. хореографією) і закріплення всього того, що вимагає додаткових вправ.

Свята, фестивалі, виставки, різноманітні кафе та театральні постановки – невід’ємна частина шкільного життя. Їм присвячується друга половина дня.

На ритмічній частині загальнообов’язкового уроку, яка триває в молодших класах до півгодини, можуть знайти вираз різноманітні форми творчої активності дітей, пов’язаної зі словом і рухом. Діти співають, грають на музичних інструментах, читають вірші і супроводжують це жестами,

рухами, виражаючи образну і ритмічну тканину вірша. Досвідчений вальдорфський вчитель може підняти ритмічну частину на рівень справжнього мистецтва [6].

Вивчення елементів хореографії на уроках мистецтва, допомагає розвинути ті сторони особистісного потенціалу учня, на які зміст інших предметів має обмежений вплив: уява, активне творче мислення, здатність розглядати явища життя з різних позицій. Як і інші види мистецтва, танець розвиває естетичний смак, виховує високі почуття, але, на відміну від інших мистецтв, робить істотний вплив і на фізичний розвиток дитини [4].

Для дітей будь-якого віку дуже важливо відчувати своє тіло, вільно рухатися. Музика має магічний вплив на людину – гармонізує діяльність правої та лівої півкулі головного мозку. Музичний вплив на дитину реалізується поступово, через ритм, пульсування слабих та сильних долей, особливості мелодії та загальну атмосферу гри. Через музику діти краще пізнають світ, бо перевтілюються в образи, що малює мелодія. Саме тут є можливість формувати і розумові здібності дитини: прості музичні фрази поєднуються з конкретними діями (поняття швидко, повільно, тихо, голосно).

Танець розвиває емоційну сферу дитини, а також музичний слух, відчуття ритму, музичні смаки та уподобання. Розмаїття музичних вражень та рухів призводить до формування зацікавленості та потреби у музиці, дитина намагається проявити себе практично у співі та русі.

Якщо дитина має можливість танцювати та імпровізувати – вона вчиться виражати свої емоції, відчувається більш вільною і сміливою.

Таким чином, елементи хореографічного мистецтва у вальдорфській школі можуть бути присутні на всіх уроках. Але педагог не ставить за мету навчити правильному виконанню того чи іншого руху, а за допомогою руху передати зміст музики чи показати характер якогось казкового героя чи явища і т.д. Тобто використовує елементи хореографії для розвитку фантазії, уяви дитини, для розкріпачення та розкриття творчого потенціалу.

У вальдорфських школах вивчають предмети, нехарактерні для традиційної школи, що має на меті надати більшої естетичної та практичної спрямованості процесу навчання, забезпечити тісну взаємодію теоретичного навчання з художньо-прикладною діяльністю, інтеграцію різних галузей знань. Такою дисципліною передусім вважають евритмію (грец. прекрасний ритм, благозвучність, стрункість) — виконання віршів або музики за допомогою ритмічних рухів. В евритмії кожен звук постає як зримий образ, оскільки відповідає специфічному руху [4].

Практично урок евритмії – це виконання комплексу різноманітних ритмічних рухів, які здійснюються учнем під керівництвом спеціаліста як індивідуально, так і у взаємодії з іншими дітьми у групі (соціумі). Учні виконують спеціальні координовані вправи, які залучають до роботи маленькі чи великі групи м'язів від простих ритмічних повільних рухів до дуже складних, які здійснюються при змінах темпу, простору та широти виконання. Окремі рухи супроводжуються музичним акомпанементом. Тобто евритмія – це поєднання різних видів рухливих ритмічних дій: гімнастики, ритміки, танців, співів, яке своєю метою ставить збалансування та гармонізацію різноманітних процесів в організмі учня. Спектр занять евритмією у вальдорфських школах широкий. Він охоплює виконання найпростіших ритмів і вправ (молодші класи), ретельно підготовлені виступи на шкільній сцені з ліричними, драматичними, музичними виставами (старші класи) тощо [7, с. 54].

Таким чином, основними *завданнями* вивчення елементів хореографії на уроках у вальдорфських школах є:

- закріплення та збагачення набутих знань засобами хореографії;
- розширення загальноосвітнього кругозору;
- формування інтересів до хореографічного мистецтва, виявлення і розвиток творчих здібностей та нахилів;
- організація дозвілля і культурного відпочинку школярів;

- формування художньо-естетичної культури і розвиток здібностей сприймати прекрасне у танці та інших видах мистецтва;
- розвиток моральних почуттів в учнів та формування морального обличчя особистості, громадянина;
- зміцнення здоров'я учнів;
- виховання любові до праці та самовдосконалення.

Література:

1. Таранцева О.О. Формування фахових умінь майбутніх вчителів хореографії засобами українського народного танцю : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Таранцева Олена Олександрівна – К., 2002. – 224 с.
2. Існева О. Зміст вальдорфської освіти. – Засіб розвитку особистості учня // Рідна школа. – 1999. – № 7,8. – С. 37- 40.
3. Мостова Т. Вальдорфська педагогіка // Освіта України. – 1999. – №1,2 (125). – С.11.
4. Використання ідей "Вальдорфської педагогіки" у сучасних школах: [курсова робота] / Бикова Д.В. – Харків, 2009 [Електронний ресурс] / С. Архів рефератів на українській мові. – Режим доступу: http://ua-referat.com/Рудольф_Штайнер_-_засновник_вальдорфської_педагогіки - 06.09.18 р. – Загол. з екрану.
5. Вальдорфська педагогіка. [Електронний ресурс] / С. Вальдорфская школа "СТУПЕНИ". – Режим доступу : <http://stupeni.odessa.ua/publ/2-1-0-47> - 10.09.18 р. – Загол. з екрану.
6. Реферат: Педагогіка співробітництва 2. [Електронний ресурс] / С. Архів рефератів на українській мові. – Режим доступу : http://ua-referat.com/Педагогіка_співробітництва_2 – 10.09.18 р. – Загол. з екрану.
7. Іонова О. Евритмія і малювання форм у вальдорфській школі // Рідна школа. – 1999. – №11. – С. 54.